

Arkivplanlegging og arkivterminologi-arkivbegreper i endring?

Noen utvalgte tanker om begreper som arkivserier, arkivdeler og dokumentforvirring i arkivplan

Ole-Bjørn Fossbakk, rådgiver, Interkommunalt arkiv Troms

Problemstilling

- Arkivplanlegging er en egen form for aktivitet- den er i utgangspunktet ment å være pro-aktiv. Arkivplanen skal gi kommunen en oversikt over alt relevant regelverk, organiseringen av arkivarbeidet og total arkivmasse slik at kommunen er i stand å på en helhetlig måte å være oppdatert og i forkant med å møte endringer.
- Måten vi forstår planlegging på, kan endre måten vi arkivplanlegger på.
- Arkivplan: Fra retrospektiv handling – tilbakeskuende handling for å få oversikt, til strategisk arkivforvaltning, (Strategic Recordkeeping)?
- Endringer kan forekomme både i form av eksterne krav til og indre behov for omstilling og omorganisering i forhold til de oppgaver som skal løses.
- Overgangen til elektronisk og helelektronisk arkiv er en form for endring som grunnleggende kan endre måten vi tenker om arkiv og måten vi beskriver arkiv på.

Arkivplanlegging som lovfestet pålegg ovenfra

- Vi vet at alle kommuner skal ha en arkivplan i følge arkivloven og arkivforskriften:
- *Eit offentleg organ skal til en kvar tid ha ein ajourført samleplan, ein arkivplan, som viser kva arkivet omfattar og korleis det er organisert. Arkivplanen skal også vise kva slags instruksar, reglar, planar m.v. som gjeld for arkivarbeidet. – bla, bla, bla*
- Det er ulik kultur i kommunene for hvordan arkivets rolle som ressurs forstås og forvaltes på ulike nivå, ergo også i hvilken grad arkivplanlegging prioriteres.

Litt teori om planleggingsprosesser

- **Teknisk rasjonell problemløsning**- full rasjonalitet. Klare mål, rasjonell analyse og valg av metode for gjennomføring
- «The science of muddling through» eller **inkrementalistisk metode**(Lindblom i Bukve): Kunsten å rote seg gjennom.
“Inkrementalistiske prosesser er kjenneteikna av at ein ikkje tilpassar midla til bestemte mål, men i staden vel mål ut frå det som er mogleg med dei midla ein disponerer”. Små steg ulike retninger, uten noen overordnet strategi.
- Kan være tegn på stabile maktstrukturer eller kamp om begrensa midler og tid
- **Strategisk planlegging**- velger satsningsområde og disponerer midler for å organisere og utvikle ressursene.

Arkivplanlegging som strategisk informasjon- og arkivforvaltning

- For å få fortgang i arkivplanleggingen kan endring av terminologi bidra til å endre forståelsen av arkivets sentrale rolle i kommunal forvaltning og informasjonsforvaltning.

Eksempel: Queensland Public Authorities ønsker i sin virksomhet å forbedre sin arkivforvaltning(Recordkeeping).

Definerer dette som «good business practice» som her betyr å inkorporere rutinemessig evaluering og vurdering for å sikre at prosesser og systemer fungerer optimal. I tråd med dette skal offentlige arkivforvaltningssystemer, prosedyrer og praksiser kontinuerlig overvåkes, evalueres og revideres for å sikre at de støtter forretningens eller forvaltningens behov og samsvarer med reguleringsbestemmelser og krav om etterrettelighet.

Queensland følger også opp med ei målsetting om å innføre ei strategisk tilnærming til arkivforvaltning.

Strategisk tilnærming til arkivforvaltning

- «Ensure that recordkeeping is incorporated into the overall strategic planning framework of the public authority as a key activity enabling and supporting the delivery of its functions and services»
- Det innebærer i så fall en positiv informasjonskultur:

What is information culture[...] The values accorded to information, and attitudes towards it, specifically within organizational context»

I JUST KIND OF
WEDGE IT IN THERE
AND HOPE IT DOESN'T
BLOW....

Endringer i arkivterminologi?

- Innføringen av elektronisk og helelektronisk sakarkivsystem endrer gradvis arkivterminologien uten at det egentlig er god grunn til det i arkivfaglig forstand
- I NOARK4 heter det: «Beskrivelsen av arkiv- og saksbehandlingsfunksjoner benytter vanlig fagterminologi, som i de fleste tilfeller anses å være en del av normalspråket. Men noen ganger benyttes termer som det har vært nødvendig å forklare nærmere. Dette gjelder særlig i tilfeller hvor Noark-4 **innfører nye termer, eller hvor innarbeidede termer benyttes i en endret eller spesialisert betydning.**

Ny arkivterminologi - Arkivserie eller arkivdel?

- Noark4 innfører begrepet arkivdel som delvis erstatning for arkivserie:

«I arkivstrukturen skilles det mellom arkivorganisatoriske enheter (*journalenheter*) på den ene siden, og fysisk/logiske enheter for lagring av arkivdokumentene (*arkiver og arkivdeler*) på den andre. Ved å dele et arkiv inn i arkivdeler, **som er fritt definerte deler av et arkiv**, kan man etablere mer fleksible og kontrollerte løsninger for periodisering og bortsetting av arkivmateriale, overgang til ny arkivnøkkel etc. **Arkivdeler kan også benyttes til å definere arkivserier med egne ordningsprinsipper** (for eksempel objektserier eller utvalgsdokumenter)NOARK4: 33).

I NOARK5 finnes ikke arkivserie mens både arkiv og arkivdel er obligatorisk på grunn av hensynet til «bakoverkompabilitet med Noark4, og at viktig funksjonalitet er knyttet til arkivdel»(NOARK5: 41)

Ny arkivterminologi - Arkivserie eller arkivdel?

- Arkivserie: Arkivserie har vært vanligst arkivterminologi, der en serie består av flere arkivstykker. En arkivserie er en del av et enkeltarkiv, inndelt og ordnet etter et innbyrdes felles prinsipp.
- Arkivdel: NOARK4: 111: «En arkivdel er en vilkårlig definert del av et arkiv, men det forutsettes at materialet i en arkivdel er inndelt og ordnet etter ett felles ordningsprinsipp som primærnøkkel. Forholdet mellom *Arkiv* og *Arkivdel* er 1:M. I noen sammenhenger vil det være naturlig å betrakte arkivdel synonymt med *arkivserie*, men det behøver ikke være sammenfall mellom disse begrepene».
- Fonnes i Arkivhåndboka:

arkivserie: serie i arkiv

arkivdel(vilkårlig) del av et arkiv, for eksempel en eller flere arkivserier

Altså: Arkivdel og arkivserie kan være synonymt men det er ikke nødvendigvis en logisk forskjell. I NOARK5 forsvinner imidlertid begrepet arkivserie til fordel for arkivdel.

Løsninger i arkivplan

- [Arkivplan Tranøy kommune](#)

Bruker arkivdeler i overskrift 2, mens i teksten brukes arkivdel om arkivdelene i det fullelektroniske arkivet som er et godkjent NOARK4/5 system, og arkivserier som produseres elektronisk men lagres som papir/og eller produseres på papir av forskjellige årsaker.

Årsaken er at begrepene -del og -serie er mer eller mindre sammenfallende, og at man med å gjøre det på denne måten markerer forskjellen mellom helelektroniske og hybride systemer

- Har offentlige organ en blanding av papirbaserte og elektroniske arkivdokumenter innen samme arkivserie/arkivdel, skal de betraktes som papirarkiv etter gjeldende regelverk

Løsninger i arkivplan

- [Balsfjord kommune](#), [Skånland kommune](#) og Bardu kommune
- Disse kommune har valgt å bruke arkivdel også om arkivdeler på papir

Dokumentforvirring?

- Det vi ser er at arkivterminologi endrer seg som ei tilpasning til endringer i teknologiske løsninger for dokument- og arkivforvaltning selv om denne endringen ikke har blitt til gjennom debatt
- Etter hvert som alle kommuner tar i bruk NOARK5 godkjente sakarkivsystemer og fagsystemer, kommer trolig begrepet arkivserie til å erstattes fullstendig av arkivdel.
- Det viktige er at arkivplanleggingen er proaktiv i forhold til begrepene som innføres og tas i bruk i egen arkivforvaltning.

Og by the way:

- Det er ingenting som heter analogt arkiv som en analogi til digitale eller elektroniske arkiv.
- Analogt signal er i teknisk forstand lydbølger, i litteraturteori er analogi å ei forklaring eller sammenligning som gis ved å vise til noe annet som ligner. Analogt arkiv er ikke lydbølger, og ligner ikke på digital. Men man kan dele opp analoge lydbølger i digitale signal. Når man digitaliserer lydbånd, skjer nettopp dette.

Analogt arkiv forklarer ingenting i forhold til digitalt eller elektronisk arkiv. Det er i så tilfelle noe nytt innenfor arkivterminologi

Det var ikke særlig klokt
sagt, Brum, sa Nasse Nøff.
"Det var klokt når det var
inni hodet mitt, men så
skjedde det noe på veien
ut"...sa Ole Brumm.